

УДК 343.77

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.53>

АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ, НЕЗАРЕЄСТРОВАНОМУ ТА НЕРЕГУЛЬОВАНОМУ РИБАЛЬСТВУ (НА ПРИКЛАДІ ЗАБОРОН У ШТАТАХ КАЛІФОРНІЯ ТА ФЛОРИДА)¹

Каменський Д.В.,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3610-2514>

Каменський Д.В. Американський досвід протидії незаконному, незареєстрованому та нерегульованому рибальству (на прикладі заборон у штатах Каліфорнія та Флорида).

У статті досліджено сучасні підходи до кримінально-правової охорони рибних запасів в деяких американських штатах. Особливу увагу звернуто на масштабній проблематиці незаконного, незареєстрованого та нерегульованого рибальства в світі та підходах до вирішення цієї проблеми в США, як на федеральному, так і на місцевому рівнях. Із позицій американської практики правозастосування, посягання, пов'язані із забрудненням чи виснаженням об'єктів довкілля, багато в чому схожі на прояви білокомірцевого шахрайства, натомість злочини проти фауни (суші та водної) багато в чому нагадують торгівлю наркотичними засобами та контрабандні схеми, що обумовлює специфіку їх розслідування. Задля наочності викладеного нормативного матеріалу висвітлено приклад із правозастосовної практики, який підкреслює особливості кримінально-правової оцінки дій американських громадян, винних у незаконному вилові рифової риби, а також обґрунтовану суворість і раціональність призначеного їм покарання.

Окремо розглянуто релевантні положення законодавства двох американських штатів. Наголошено на відмінностях у нормативному регулюванні порядку добування водних біоресурсів у штатах Каліфорнія та Флорида. Зокрема показано, що флоридський законодавець у відповідних заборонах відмежовує незаконний вилов морських та прісноводних видів риб. Охарактеризовано відмінний від вітчизняного підхід до «паралельної» кримінально-правової охорони диких тварин та риб (також молюсків і крабів) в межах єдиної заборони.

Із урахуванням матеріалів судової практики продемонстровано готовність американських судів і правоохоронних органів виходити, у деяких випадках, за межі національної юрисдикції під час кримінального переслідування масштабних практик незаконного рибальства у внутрішніх водах інших країні.

На прикладі відповідного нормативного регулювання в штаті Флорида показано специфічну систему збільшення тяжкості (і розміру покарання) відповідного екологічного делікту у межах чотирьох ступенів залежно від наявності конкретних обтяжуючих винуватин.

Ключові слова: незаконне, незареєстроване та нерегульоване рибальство, водна біофауна, федеральне законодавство, кримінальні правопорушення проти довкілля, покарання, кримінальна відповідальність.

Kamensky D.V. American experience of combating illegal, unregistered and unregulated fishing (based on the example of prohibitions in the states of California and Florida).

The article examines modern approaches to the criminal law protection of fish stocks in some American states. Particular attention is paid to the large-scale problem of illegal, unregistered and unregulated fishing in the world and approaches to solving this problem in the United States, both at the federal and local levels. From the viewpoint of American law enforcement practices, encroachments related to pollution or depletion of environmental objects are in many ways similar to manifestations of white-collar fraud, on the other hand, crimes against fauna (both land and water) are in many ways reminiscent of drug trafficking and smuggling schemes that determines the specificity of their investigation. For the sake of clarity of the presented regulatory material, an example from law enforcement practice is highlighted, which emphasizes peculiarities of the criminal-legal assessment of the actions of American citizens guilty of illegal fishing of reef fish, as well as the justified severity and rationality of the punishment assigned to them.

The relevant provisions of the legislation of the two states are considered separately. The differences in regulation of the extraction of aquatic bioresources in the states of California and Florida are emphasized. In particular, it is shown that

¹ Статтю підготовлено в межах виконання проекту Національного фонду досліджень України 0122U000803 «Підвищення ефективності кримінально-правової охорони довкілля в Україні: теоретико-прикладні засади».

the Florida legislator delimits the illegal fishing of marine and freshwater fish species in the relevant prohibitions. The approach to the "parallel" criminal law protection of wild animals and fish (also molluscs and crabs) within the framework of a single ban is characterized as different from the national one.

Taking into account materials of judicial practice, the readiness of American courts and law enforcement agencies to go, in some cases, beyond the borders of national jurisdiction during criminal prosecution of large-scale illegal fishing practices in internal waters of other countries has been demonstrated.

The example of the relevant regulatory regulation in the state of Florida shows a specific system of increasing the severity (and the amount of punishment) of the relevant environmental tort within four degrees depending on the presence of specific aggravating circumstances.

Key words: illegal, unregistered and unregulated fishing, aquatic biofauna, federal legislation, criminal offenses against the environment, punishment, criminal liability.

Вступна частина. В одній зі своїх попередніх публікацій (написаних у співавторстві), присвячених проблематиці кримінально-правової охорони довкілля, проведення порівняльно-правових досліджень я визнав перспективним напрямом наукових розвідок, адже сучасні тенденції глобалізації та правової гармонізації підказують, що національне законодавство взагалі і кримінальне зокрема повинні розвиватись не ізольовано, а в режимі обережного зближення з відповідними нормами міжнародного права, а також із кримінально-правовими приписами зарубіжних країн [1, с. 95-96].

У XXI ст. моря й океани потерпають від різних негативних проявів антропогенного впливу, зокрема від незаконного, незареєстрованого та нерегульованого рибальства (поширений термін англійською – «Illegal, unreported, and unregulated fishing» або скорочено «IUU fishing», далі у цій роботі – ННН-рибальство). Офіційне визначення ННН-рибальства закріплене в положеннях ст. 2 Регламенту Ради (ЄС) № 1005/2008 від 29 вересня 2008 р. «Про встановлення системи Співтовариства для запобігання, стримування та ліквідації незаконного, незареєстрованого та нерегульованого рибальства, про внесення змін до Регламентів (ЄС) № 2847/93, (ЄС) № 1936/2001 та (ЄС) № 601/2004 та про скасування Регламентів (ЄС) № 1093/94 та (ЄС) № 1447/1999» [2]. Сучасна світова практика протидії незаконному добуванню водних ресурсів переконує в тому, що не лише Європа, а й США сприймає прояви ННН-рибальства дуже серйозно.

Як зазначено в Доповіді ООН про цілі у сфері сталого розвитку станом на 2022 р., у світі зро-

стає загроза рибним запасам, що створюється переловом і ННН-рибальством. У 2019 р. перелову зазнали більше третини (35,4%) світових рибних запасів, тоді як у 2017 р. ця частка становила 34,2%, а, наприклад, у 1974 р. – лише 10%. Удосконалення правил, ефективний моніторинг і нагляд дозволяють успішно вирішити проблему перелову та повернути запаси у біологічно стабільні межі. Щоправда, такі заходи загалом вживаються повільно й особливо у країнах, що розвиваються [3].

Метою статті є вивчення актуального правового досвіду США в частині протидії практикам незаконного, незареєстрованого та нерегульованого рибальства засобами кримінального права на федеральному рівні, а також на рівні окремих штатів.

Виклад матеріалу дослідження. Наразі Сполучені Штати належать до тієї групи країн, які серйозно сприймають загрозу світовим запасам водних біоресурсів та активно протидіють практикам ННН-рибальства не лише у власних територіальних водах, а й у різних частинах Світового океану. Зокрема управління збереження морських ресурсів Державного департаменту США координує зусилля різних держав з усунення шкідливих наслідків ННН-рибальства. Серед основних цілей цього відомства є: 1) посилення загального управління ресурсами морів та океанів, а також підвищення ефективності багатосторонніх процесів; 2) підвищення вимог щодо прозорості рибальства, обміну інформацією всередині уряду США та з союзниками і партнерами, а також інструментів спільного правозастосування та штрафних санкцій; 3) застосування інноваційних технологій і методів для виявлення ННН-рибальства та притягнення правопорушників до відповідальності [4].

Залишаючись одним із найбільших ринків риби та рибних продуктів та п'ятим за величиною постачальником морепродуктів, Сполучені Штати особливо зацікавлені у вирішенні проблеми ННН-рибальства. Зокрема ця держава активно підтримує двосторонні угоди з іноземними партнерами щодо моніторингу комерційного рибальства, що дозволяє взаємодіяти з зарубіжними правоохоронними органами для протидії незаконному транснаціональному використанню морських ресурсів.

Сьогодні такий правоохоронний орган, як Служба берегової охорони США, зосереджений на боротьбі з незаконним виловом риби через його пов'язаність із такими злочинами, як нелегальна примусова праця, торгівля наркотиками, відмивання грошей і торгівля дикими тваринами. Активно співпрацюючи з іншими федеральними органами влади, Служба берегової охорони США дедалі покращує свої ресурси, посилює цільову діяльність, аудиту та практики правозастосування, а також активно співпрацює з рибальськими

компаніями та окремим рибалками з метою підвищення їхньої обізнаності про нагальну потребу зупинити надходження продукції ННН-промислу до США [5].

Водночас експерти, які досліджують стан і перспективи протидії практикам незаконного рибальства, зауважують про те, що залишається чимало проблем у цій сфері правового регулювання. Зокрема моніторинговий та правоохоронний потенціал Сполучених Штатів щодо інспектування, дослідження та блокування обігу морепродуктів, виловлених незаконним способом, є вкрай недостатнім порівняно з масштабами поставленого завдання. Так, міжнародна громадська організація «Рада захисту природних ресурсів» виявила, що брак ресурсів та/або потенціалу підриває ефективність ключових агенцій, які повинні виявляти ННН-рибальство та шахрайські поставки морепродуктів у порти Лос-Анджелесу, що є одними з найбільших у країні. Зокрема не вистачає не лише персоналу, але й ресурсів, доступних аналітикам і слідчим правоохоронних органів. Також рівень доступу до ключових розвідувальних та інформаційних систем є незадовільним, і не налагоджено міжвідомчий зв'язок між уповноваженими органами [6, с. 14].

Варто звернути увагу на нормативні засади кримінально-правової охорони дикої фауни в США, що звичайно включає в себе також охорону водної фауни. Федеральний контроль і переслідування тих, хто порушує вимоги про охорону дикої природи, бере початок у 1900 році, коли Конгрес ухвалив Акт Лейсі. Цей документ визначає федеральним злочином порушення законів про охорону дикої природи будь-якого штату, племені чи іншої країни, із наступним переміщенням об'єктів дикої природи через кордони США чи торгівлею ними на території цієї держави.

Показово, що на відміну від злочинів, пов'язаних із забрудненням об'єктів довкілля, які багато в чому схожі на прояви білокомірцевого шахрайства, злочини проти дикої природи багато в чому нагадують торгівлю наркотиками та контрабандні схеми. Таким чином, агенти правоохоронних органів використовують методи, подібні до тих, що використовуються у боротьбі з обігом наркотиків. Зокрема, контрольовані поставки незаконно переміщуваних об'єктів дикої природи часто призводять до переконливих доказів у кримінальних справах проти споживачів (покупців) таких об'єктів. Розуміючи юридичне значення доказів, накопичених проти них, ці особи нерідко готові співпрацювати зі слідством проти своїх постачальників. Коли постачальників засуджують, держава отримує найбільший стримуючий подальшу протиправну поведінку результат. Однією з найбільших проблем для прокурорів департаменту охорони дикої природи є здійснення кримінальних переслідувань саме в Сполучених Штатах, де

попит на нелегально ввезені об'єкти дикої природи найвищий, з метою припинення каналів міжнародних поставок.

Загалом федеральний контроль за дотриманням норм кримінального законодавства, що захищають дикую природу, є серйозним стримувальним фактором, адже відповідні кримінальні справи включають такі жорсткі превентивні елементи, як: переслідування не лише індивідуальних, а й корпоративних правопорушників; конфіскація доходів від протиправної діяльності, наприклад контрабанди; застосування покарань, що включають зокрема громадські роботи з метою мінімізації шкоди, заподіяної правопорушенням; конфіскація об'єктів тваринного світу та знарядь, які використовувалися для вчинення злочину; а також пропорційний розподіл конфіскованого майна (активів) з місцевими та міжнародними партнерськими інституціями [7].

Принагідно звернись до практичного прикладу, який актуалізує наведений вище матеріал. У справі «United States v. Braley» (2014 р.) федеральним судом біли встановлені наступні фактичні обставини. Девіда Брейлі та Джона Вітворта було засуджено за участь у незаконному виллові рифової риби вздовж узбережжя Мексиканської затоки Алабами та північної Флориди у 2012 та 2013 роках. Брейлі було засуджено до 63 місяців ув'язнення за порушення Акта Лейсі та за помсту свідку, який повідомив інформацію, яка призвели до розслідування та засудження. Крім того, Брейлі було зобов'язано виплатити 3700 дол. як відшкодування власнику судна, яке він використовував для незаконного вилову та продажу риби. Джона Вітворта засудили до трирічного випробувального терміну та виплати 14 тис. 50 дол. компенсації [8].

Отже, як можна побачити з наведених нормативних приписів та відповідної правозастосовної практики, американська модель кримінально-правової охорони об'єктів водної фауни містить елементи виправданої жорсткості, справедливості та раціональності як федерального законодавця, так і федеральних судів під час реалізації реалізації «рибоохоронного» напряму кримінально-правової політики держави.

В умовно другому змістовому блоці цієї наукової статті буде висвітлено законодавчий та правозастосовний досвід двох американських штатів в частині протидії незаконним практикам добування риби, крабів, молюсків та інших водних біоресурсів.

Потрібно зауважити, що законодавство окремих штатів – суб'єктів федерації, містить чимало положень, які регулюють порядок вилову риби у внутрішніх та зовнішніх (океанських) водах, а також закріплюють вельми суворі цивільні та кримінальні санкції за порушення такого порядку. Принагідно звернемось до релевантних кримі-

нально-правових підходів у штатах Каліфорнія та Флорида – економічно розвинених юрисдикціях, які омиваються водами Тихого та Атлантичного океанів відповідно. Як наслідок, проблематика незаконного добування водних біоресурсів у цих штатах давно перебуває у практичній площині та є предметом жорсткого реагування з боку місцевих правоохоронних органів та судів.

Показово, що в більшості американських штатів питання правової охорони об'єктів тваринного світу врегульовані у межах автономних кодифікованих актів.

Так зокрема Кодекс риби та диких тварин (англ. – California Fish and Game Code, далі у цій статті – Кодекс Каліфорнії) є одним із 29 кодексів, що сукупно утворюють статутне право штату. Кодекс містить 17 розділів, серед яких окремо визначні блок норм про охорону риб, аквакультури, птахів, ссавців, а також особливих угод між штатом та місцевими індіанськими племенами щодо порядок вилову ними риби [9]. Окремий блок нормативних заборон зосереджено в третьому розділі Кодексу (він має назву «Штрафи та санкції»). У Кодекс Каліфорнії інтегровано також частини, підрозділи та статті, що містять сотні регулятивних й імперативних за своєю природою приписів.

Зосередимо увагу власне на заборонювальних приписах цього нормативного акта – на розділі 9 «Штрафи та санкції» [10].

§ 12002 Кодексу Каліфорнії передбачає, що в разі, якщо не передбачено інше, покаранням за порушення цього кодексу, яке визнане кримінальним проступком, є штраф у розмірі не більше 1 тис. дол., позбавлення волі у колонії штату на строк не більше шести місяців або обидва покарання (частина (а)).

Далі, відповідно до ч. (b) цього параграфу покаранням за порушення будь-якого з наведених нижче положень є штраф у розмірі не більше 2 тис. дол., позбавлення волі у колонії штату на строк не більше одного року або обидва покарання одночасно. За своїм змістом ця норма є відсильною та відсилає до окремих параграфів Кодексу, в яких сформульовано диспозиції відповідних правопорушень. Так, наприклад, у § 1059 зазначено: неспроможність або відмова будь-якого ліцензійного агента звітувати про ліцензії, дозволи, резервування, теги та інші права або будь-які збори, отримані від їх видачі, на вимогу уповноваженого представника Департаменту охорони природи штату, є кримінальним проступком. У § 8670 передбачено: будь-якій особі забороняється використовувати, керувати чи допомагати у використанні чи експлуатації будь-якої сіті для вилову лосося, сталеголового, смугастого окуня, осетра чи севрюги в комерційних цілях у будь-яких приливних водах, що лежать вище за течією від мосту Каркінес, або мати на будь-якому човні в цих водах будь-яку сітку, використання

якої є незаконним у таких водах. Своєю чергою, § 10500 Кодексу забороняє, за винятком отримання дозволу або спеціального дозволу: ловити або заволодівати в інший спосіб рибою або амфібією в рибному заказнику, або використовувати або мати у своєму володінні в цьому заказнику пристрій, призначений для лову риби; ловити або заволодівати в інший спосіб молюском або використовувати інструмент чи апарат, який можна використовувати для викопування молюсків у спеціально охоронюваній місцевості.

Як бачимо із наведених вище заборонювальних приписів, каліфорнійський законодавець запровадив у різних приписах, структурно розташованих у різних розділах, спеціальні режими поведіння з об'єктами біофауни, зокрема з рибними запасами, а санкції за порушення цих приписів уніфіковано описав у тексті єдиного параграфу 12002. Ця нормотворча техніка українському правнику може здатися нелогічною чи навіть помилковою, однак в цій американській юрисдикції вона «працює», апробована усталеною судовою практикою.

Ч. (c) § 12002 передбачає значно суворіші санкції за порушення вимог параграфів 3503, 3503.5, 3513 або 3800. Ідеться про покарання у виді штрафу в розмірі не більше 5 тис. дол., позбавлення волі у колонії штату на строк не більше шести місяців або обидва покарання. Тобто тут спостерігаємо значне підвищення розміру лише матеріального покарання. У згаданому § 3503, наприклад, ідеться про заборону володіти або без потреби знищувати гніздо чи яйця будь-якого птаха, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом або будь-яким нормативним актом, ухваленим відповідно до нього. А в § 3513 зазначено про незаконність заволодіння будь-якими перелітними немисливськими птахами, як зазначено у федеральному Законі про міграційні птахи, або будь-якою частиною перелітних немисливських птахів, описаних у цьому розділі. У цьому приписі спостерігаємо уже змістовий зв'язок між окремою нормою законодавства штату і нормою федерального законодавства, а точніше – підпорядкованість першої другій. Також, як можна побачити, у відсильній нормі § 12002(c) не зазначено про окремих посиленій режим охорони об'єктів водної біофауни, однак водночас тут спостерігаємо всебічний (універсальний) підхід законодавця штату до активного захисту різних видів тваринного світу, а якщо більш широко – усього біорізноманіття регіону.

Важливо додати, що § 12157 Кодексу Каліфорнії містить правила застосування спеціальної конфіскації до осіб, визнаних судом винними у незаконному добуванні водних біоресурсів. Зокрема суд може ухвалити рішення про конфіскацію будь-якого пристрою або апарату, призначеного для або здатного використовуватися для лову

птахів, ссавців, риб, рептилій або земноводних і який було використано для вчинення інкримінованого злочину.

Конфіскація також може поширюватись на будь-який транспортний засіб, який використовувався або був призначений для використання для доставки, імпорту чи експорту будь-яких незаконно видобутих, імпортованих або придбаних видів.

Окремо в цьому нормативному приписі зазначено про можливість конфіскації будь-якого пристрою чи обладнання, а також транспортного засобу, які використовувалися під час вчинення правопорушення, а саме: 1) будь-яке правопорушення, пов'язане з продажем, купівлею або володінням молюсками для комерційних цілей; 2) будь-яке правопорушення, пов'язане з продажем, купівлею чи володінням осетровими чи омарями, відповідно до §§ 7370 або 8254.

При цьому в ч. (с)(2) § 12517 зазначено, що при розгляді рішення про конфіскацію відповідно до цього підрозділу суд бере до уваги характер, обставини, ступінь і тяжкість вчиненого забороненого діяння, ступінь вини порушника, майно, яке пропонується конфіскувати, а також інше кримінальне або цивільне покарання, накладене на порушника згідно з іншими положеннями закону за це правопорушення. Суд призначає конфіскацію майна у менших розмірах за дії, які мали незначний вплив на охоронювані природні ресурси чи майно інших осіб, та в більших розмірах за дії, які заподіяли серйозну шкоду охоронюваним природним ресурсам чи майну інших осіб.

Далі проаналізуємо модель кримінально-правової охорони водних біоресурсів в іншому американському штаті – Флориді. Якщо штат Каліфорнія має безпосередній вихід і доступ до вод (і водних біоресурсів відповідно) Тихого океану, то штат Флорида – Атлантичного океану.

Із точки зору нормативної регламентації, у Флориді, на відміну від Каліфорнії, досліджувана група норм розташована по-іншому. Зібрання статутів штату Флорида (зібрання законодавчих актів штату, що має ознаки часткової кодифікації) містить сорок три розділи (умовно кодекси). Відповідно, розділ XXVIII має назву «Природні ресурси; збереження, рекультивація та використання» і присвячений правовому забезпеченню порядку збереження, відтворення, охорони та раціонального використання природних ресурсів, що перебувають під юрисдикцією цього штату. Далі, вниз за структурою нормативного матеріалу, глава 379 «Дика природа» містить окремий § 379.401 «Санкції та порушення; цивільні санкції за некримінальні правопорушення; кримінальні покарання; призупинення та позбавлення ліцензій і дозволів» [11]. Отже, на відміну від каліфорнійського підходу, тут в одній нормі диференційовано описані підстави для застосування як

цивільно-правових, так і кримінально-правових санкцій.

Зокрема ця заборона описує чотири ступеня тяжкості відповідного екологічного правопорушення – від першого до четвертого.

Так, *порушення першого ступеня* має місце, якщо особа порушує наступні положення (вимоги): 1) правила або розпорядження Комісії штату Флорида щодо збереження риби та диких тварин (далі – Комісія) – стосовно подання звітів або інших документів, які повинні подавати особи, які мають ліцензії та дозволи на вилов риби та полювання; 2) правила або розпорядження Комісії, що стосуються квот на полювання, денних дозволів, розподілу зон полювання, кемпінгів, правил вживання алкогольних напоїв, вимог щодо транспортних засобів; 3) правила або розпорядження Комісії, що стосуються розмірів судна або встановлюють обмеження руху на певних водоймах; 4) правила, передбаченого § 370.063, що передбачає ліцензії на добування омарів; 5) приписи § 372.57, який вимагає наявності ліцензії на полювання та риболовлю. До слова згаданий § 372.57, до якого відсилає досліджувана заборона, передбачає: окрім випадків, спеціально передбачених у законі, жодна особа не має права ловити дичину, прісноводну або морську рибу чи хутрових звірів у межах цього штату без попереднього отримання ліцензії, дозволу чи номера авторизації та сплати спеціальних зборів, викладених у цій главі. Така ліцензія, дозвіл або номер авторизації дозволяє особі, якій він виданий, ловити дичину, прісноводну або морську рибу чи хутрових звірів, а також брати участь у рекреаційних заходах на природних об'єктах відповідно до законодавства штату та правил Комісії.

За правопорушення першого ступеня накладається цивільно-правове стягнення: цивільний штраф за вчинення порушення першого рівня, пов'язаного з вимогами щодо ліцензії чи дозволу, становить 50 дол., а також додатково відшкодовується вартість ліцензії чи дозволу; якщо правопорушення вчинене вдруге протягом 36-місячного періоду, то штраф становитиме уже 100 дол.

Далі, *порушення другого ступеня* матиме місце у тих випадках, якщо особа порушує наступні правила чи накази Комісії: 1) стосовно сезонів або періодів часу для вилову дичини, прісноводної риби або морської риби; 2) щодо кількості чи розмірів особин або методів вилову диких тварин, прісноводної чи морської риби; 3) щодо доступу та перебування на територіях дикої природи чи інших територіях, які перебувають під юрисдикцією Комісії; 4) щодо годування диких тварин, прісноводної або морської риби; 5) щодо вимог до розведення прісноводної або морської риби; 6) щодо перекриття водних шляхів сітками; 7) на решті щодо незаконного вилову кісткової риби та окремо омарів і різних видів крабів.

Щодо санкцій за правопорушення другого ступеня, то винна в його вчиненні особа, яка не була засуджена протягом останніх 36 місяців, буде визнана винною у вчиненні кримінального проступку другого ступеня, який карається відповідно до положень §§ 775.082 або 775.083 Кримінального кодексу штату Флорида (там зазначено, що за проступок другого ступеня може бути призначено покарання у виді позбавлення волі до 60 днів). У тому ж разі, якщо особу було засуджено за аналогічне правопорушення протягом останніх 36 місяців, окрім позбавлення волі може бути застосовано штраф у розмірі не менше 250 дол.

Порушення третього ступеня матиме місце зокрема у випадках: порушення правил або розпоряджень Комісії про заборону продажу морської риби; заволодіння рибою в розмірах, що перевищують денні ліміти; незаконного ввезення або заволодіння екзотичними морськими рослинами чи тваринами; незаконного ввезення певних видів прісноводної риби; заволодіння морською чи прісноводною рибою у випадках, коли ліцензію на їх вилов було призупинено чи анульовано; заволодіння та перевезення прісноводної риби в комерційних обсягах.

Щодо покарань за порушення третього ступеня: винна особа, яка не була засуджена за порушення третього або вищого ступеня протягом останніх 10 років, вчиняє кримінальний проступок першого ступеня, що карається згідно з розділами § 775.082 – там передбачено максимальне покарання у виді позбавлення волі на строк до одного року. Також у тому разі, якщо особа була засуджена за порушення третього або вищого ступеня протягом останніх 10 років, до неї застосовуватиметься мінімальний обов'язковий штраф у розмірі 750 дол. Також особу можуть позбавити спеціального дозволу (ліцензії) на вилов риби терміном до 3 років.

Нарешті *порушення четвертого ступеня* матиме місце зокрема у випадках: порушення заборони на добування кам'яних та блакитних крабів; пошкодження місць проживання омарів; підривлення дозволів, ліцензії та сертифікатів на вилов деяких видів водної біофауни; пошкодження або знищення знарядь лову, що є чужою власністю.

Презюмується, що особа, винна у порушенні четвертого ступеня, вчинила уже злочин (фелонію) третього ступеня, який карається, через відсилне посилання на уже згаданий § 775.082, позбавленням волі на строк до п'яти років.

Отже, тут спостерігаємо, залежно від ступеня тяжкості посягання на рибні та інші водні біоресурси, поступову градацію розмірів покарання у бік збільшення – від 50 дол. до п'яти років позбавлення волі. Водночас таку диференціацію криміноутворювальних ознак та, відповідно, розмірів санкцій варто визнати раціональною, логічною – принаймні в американському правовому сенсі.

Варто також додати, що наведені вище приписи про відповідальність за незаконний водний добувний промисел активно використовуються на практиці агентами служб захисту довкілля як у Каліфорнії, так і у Флориді [12].

Насамкінець зазначу, у доречному порівняльно-правовому контексті, що відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, одним із завдань визнають регулювання промислового вилову водних живих ресурсів у межах територіальних вод виключної (морської) економічної зони, континентального шельфу та у внутрішніх водах України. Реалізація цієї екологічної політики здійснюється, зокрема, за принципом запобігання екологічній шкоді [13, с. 243-244].

Висновки. Отже, із урахуванням результатів проведеного дослідження, можна сформулювати наступний узагальнювальний висновок. Американську модель кримінально-правової охорони водних біоресурсів варто охарактеризувати як одночасно ретельно сформульовану та вельми жорстку. Уважний аналіз як федерального, так і законодавства окремих штатів, присвяченого цьому напряму правового регулювання, а також вивчення відповідних матеріалів правозастосовної практики, демонструє: 1) надзвичайну ретельність (яка межує з казуїстикою) і детальність опису ознак неправомірної поведінки; 2) готовність американських судів і правоохоронних органів, користуючись нормативним мандатом, виходити за межі національної юрисдикції під час кримінального переслідування масштабних практик незаконного рибальства у внутрішніх водах інших країні, якщо при цьому результати вилову були згодом ввезені або використані на території США; 3) законодавці штатів використовують модель «градації» кримінально-правового впливу на порушників порядку добування риби (а також диких звірів і птахів) – від незначних деліктів (умовно адміністративних правопорушень) до злочинів середньої тяжкості (фелоній).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дудоров О.О., Каменський Д.В. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконне полювання. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2012. № 2. С. 84–97.
2. Council Regulation (EC) No 1005/2008 of 29 September 2008 establishing a Community system to prevent, deter and eliminate illegal, unreported and unregulated fishing. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02008R1005-20110309> (дата звернення: 28.07.2023).
3. The Sustainable Development Goals Report 2022. *United Nations*. URL: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/> (дата звернення: 28.07.2023).

4. Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing. Office of Marine Conservation. URL: <https://www.state.gov/key-topics-of-office-of-marine-conservation/illegal-unreported-and-unregulated-fishing/> (дата звернення: 28.07.2023).
5. Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing. URL: <https://www.cbp.gov/trade/programs-administration/natural-resources-protection/IUU-fishing> (дата звернення: 28.07.2023).
6. On the Hook: How the United States Enables Illegal, Unreported, and Unregulated Fishing. Report. January, 2021. 29 p. URL: <https://www.nrdc.org/sites/default/files/on-the-hook-iuu-fishing-report.pdf> (дата звернення: 28.07.2023).
7. Prosecution of Federal Wildlife Crimes. URL: <https://www.justice.gov/enrd/prosecution-federal-wildlife-crimes> (дата звернення: 28.07.2023).
8. Environmental Crimes Section Monthly Bulletin. July 2014. URL: https://www.justice.gov/sites/default/files/enrd/legacy/2015/04/13/July_2014bulletin_template2.pdf (дата звернення: 28.07.2023).
9. Micheli C. What Is in California's Fish and Game Code? URL: <https://californiaglobe.com/articles/what-is-in-californias-fish-and-game-code/> (дата звернення: 28.07.2023).
10. 2022 California Code. Fish and Game Code – FGC. Division 9 – Fines and Penalties. URL: <https://law.justia.com/codes/california/2022/code-fgc/division-9/> (дата звернення: 28.07.2023).
11. 379.401 – Penalties and violations; civil penalties for noncriminal infractions; criminal penalties; suspension and forfeiture of licenses and permits. 2022 Florida Statutes. URL: <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2022/379.401> (дата звернення: 28.07.2023).
12. Client Charged for Illegal Possession of 5 Undersized Fish. URL: <https://www.muscalaw.com/case-results/client-charged-for-illegal-possession-of-5-under> (дата звернення: 28.07.2023).
13. Дудоров О.О., Каменський Д.В. Діяння як ознака незаконного зайняття водним добувним промислом: питання понятійного апарату у чинному і потенційному кримінальному законі. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2023. Вип. 15(27), Т. 2. С. 242–256. <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2023.15.27.2.242-25>.